

Institut pro kriminologii
a sociální prevenci

CO (NE) VÍME O OBĚTECH: teorie, legislativa a výzkum

JUDr. Michaela Roubalová, Ph.D. (IKSP)

Workshop: Oběti známé, neznámé, 14. května 2025
Dražební sál, Justiční areál Na Mičáncích

Zaostřeno na oběti

- Historicky stály oběti mimo fokus kriminologie i trestněprávní praxe
- Vznik viktimologie
 - 50. léta minulého století
 - „Spolu podíl“ obětí na trestném činu
- Postupná změna paradigmatu
 - Zájem o osobu oběti
 - Širší kontext
 - Posilování postavení v trestním řízení
 - Pomoc obětem

Oběti v mezinárodních dokumentech

- Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužití moci
 - přijatá Valným shromážděním OSN dne 29. 11. 1985
 - Minimální standard pro zacházení s oběťmi trestných činů
- Evropská úmluva o odškodňování obětí násilných trestných činů
 - přijata na půdě Rady Evropy v roce 1983
 - Sdělení č. 141/2000 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí
- Doporučení Rady Evropy č. R (85) 11 z roku 1985 o postavení obětí v rámci trestního práva a trestního procesu
- Doporučení Rady Evropy č. R (87) 21 z roku 1987 o pomoci obětem trestných činů a prevenci viktimizace
- Doporučení Rec (2006) 8 Výboru ministrů členským státům ohledně pomoci obětem trestných činů

Oběti v dokumentech EU

- Rámcové rozhodnutí o postavení obětí v trestním řízení (2001/220/SVV)
 - nahrazeno
- **Směrnice** Evropského parlamentu a Rady 2012/29/EU ze dne 25. října 2012, kterou se zavádí minimální pravidla pro práva, podporu a ochranu obětí trestného činu
 - Právo na vzájemně srozumitelnou komunikaci
 - Právo na informace
 - Právo na podporu
 - Právo na účast v trestním řízení
 - Právo na ochranu
- Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1385. ze dne 14. května 2024 o potírání násilí na ženách a domácího násilí

Oběti v dokumentech EU

- Strategie EU v oblasti práv obětí (2020–2025)
- Zpráva o implementaci a Evaluace Směrnice
 - Nedostatky zejména:
 - Přístup informacím
 - Přístup k podpůrným službám
 - Ochrana
 - Zohledňování individuálních potřeb obětí
- Návrh novelizace Směrnice
 - zlepšení přístupu obětí k informacím
 - bezpečnost zranitelných obětí (posílení ochranných opatření)
 - lepší přístup zranitelných obětí ke specializované podpoře
 - účinnější účast obětí v trestním řízení
 - usnadnění přístupu k odškodnění

Zákon o obětech trestných činů

- zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
 - implementoval závazky, vyplývající pro ČR z evropské legislativy
 - posílení postavení a rozšíření práv obětí trestné činnosti
 - Právo na poskytnutí odborné pomoci
 - Právo na informace
 - Právo na ochranu soukromí
 - Právo na ochranu před druhotnou újmou
 - Prohlášení o dopadu trestného činu na život oběti
(*Victim Impact Statement*)
- úprava poskytování peněžité pomoci státem
- zintenzivnění pomoci obětem
- regulace vztahů mezi státem a subjekty, které poskytují služby obětem trestných činů

Oběť vs. poškozený

- Oběť
 - § 2 odst. 1 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů
 - fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena škoda nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil nebo měl obohatit
 - Oběť zvláště zranitelná (§ 2 odst. 4)
- Poškozený
 - § 43 odst. 1 TrŘ
 - ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil
- Fyzická osoba
- Nepřímá oběť
- Subjektivní vnímání
 - Presumpce postavení oběti

Data o obětech

- Statistiky policie
 - Oběti evidovány pouze v rámci tzv. objektů napadení
 - objekt, proti kterému směřuje protiprávní útok (např. auto, dům, osoba, atd.).
 - Málo dat zejména u majetkové kriminality
 - Omezená dostupnost dat
- Justiční statistiky
 - Statistiky státních zastupitelství a soudů
 - Oběti jako „sledované okolnosti trestné činnosti“
 - Přehled „Oběti trestných činů“ na stránce InfoData
 - Od roku 2022 se oběti sledují jen u domácího násilí
- Statistiky pomáhajících organizací
 - NNO
 - Probační a mediační služba
 - Omezeno pouze na oběti, které vyhledaly pomoc

Výzkumy viktimizace

- Výzkum obětí IKSP
- Revidovaná verze výzkumu
 - navazuje na tradici předchozích českých průzkumů
 - přináší některé inovace
- Dosud proběhla dvě kola v letech 2017 a 2022
 - modulární struktura dotazníku = flexibilita
 - reprezentativní vzorek české populace 15+
 - F2F
 - velikost vzorku: 2017 (N=3328) a 2022 (N=3073)
 - kvalitativní substudie
 - **2017: péče o oběti v České republice (fokusní skupina)**
 - **2022: marginalizované oběti (expertní dotazník)**

Fokusní skupina

- Osm odborníků v oblasti péče o oběti
 - Policie, PMS, NNO,
- Cíl
 - Doplnění dotazníku o podněty odborníků z praxe
 - Aplikační praxe zákona o obětech
 - Identifikace relevantních témat v této oblasti
- Obsahová analýza přepisu záznamu diskuse

Fokusní skupina

- Pozitivní hodnocení zákona o obětech
- Problémy v praktické aplikaci
 - nepřipravenost systému na aplikaci zákona
 - nepřipravenost jednotlivých složek
 - Vzdělávání a softskills
 - nedostupnost pomoci
 - nepřehlednost služeb/poskytovatelů pomoci
 - nerovnoměrné rozložení služeb v regionech
 - chybějící interdisciplinarita
 - Nejasné vymezení kompetencí
 - Absence komunikační platformy
 - Neinformovanost
 - Absence efektivní a srozumitelné formy sdělení informací
 - „Trauma centrum“
 - centralizovaná instituce, která by pomoc koordinovala, fungovala by jako určitý rozcestník a vyhodnocovala by potřeby v rámci systému pomoci

Dotazníkové šetření

- Cíl
 - získání informací o zkušenostech s viktimizací a kriminalitou u vybraných cílových skupin nepokrytých hlavním dotazníkovým šetřením
 - z pohledu odborníků, kteří s touto klientelou pracují
 - získání informací o praxi poskytovatelů služeb pro vybrané skupiny obětí, včetně dopadů pandemie na práci s touto klientelou
 - hodnocení úrovně péče o oběti trestné činnosti v České republice
 - zkušenosti s viktimizací podle jednotlivých cílových skupin obětí

Dotazníkové šetření

- Poskytovatelé služeb pro oběti trestné činnosti
 - (58 %; N=22)
- Probační a mediační služba
 - (100 %; N=80)
- Poskytovatelé sociálních služeb zaměřených na osoby bez přístřeší
 - (25 %; N=97)
- Organizace pracující s problémovými uživateli drog
 - (32 %; N=53)
- Psychoterapeuti
 - (24 %; N=220)

Vybraná zjištění

- Vyšší zatížení viktimizací a téměř úplná latence u marginalizovaných skupin obyvatel
 - protiklad s profilem „ideální oběti“
 - vnímání primárně jako pachatelé
 - nedůvěra státních orgánů
 - bariéry, které činí pro ně systém pomoci v podstatě úplně nedostupný
- PMS
 - oběti méně „zraňujících“ trestných činů
 - náhrada škody, právní poradenství
 - nemají problém TČ oficiálně řešit
- Služby pro oběti
 - specifická klientela vyžadující více různorodé podpory
- Psychoterapeuti
 - Viktimizaci řeší často (po delším časovém odstupu)
 - následky viktimizace sekundární, nejčastěji ve smyslu negativních zkušeností s různými institucemi

**Služby pro
PUD**

**Služby pro
bezdomovce**

**Služby pro
oběti**

**Probační a
mediační
služba**

Psychoterapeuti

Doplňující komentáře

- PMS a poskytovatelé služeb pro oběti
 - Postavení obětí trestných činů v Česku se postupně zlepšuje
 - Téměř stejné problémy jako před 5 lety
 - špatně nastavený a realizovaný přenos informací
 - na úrovni policie
 - nedostatečné povědomí o právech obětí a tím i jejich nedostatečný výkon
 - Nedostupnost pomoci
 - PMS, která by měla poskytovat alespoň základní úroveň podpory, se potýká s nedostatečným personálním obsazením i odbornými kapacitami.
 - Financování
 - Neefektivní komunikace mezi jednotlivými zúčastněnými subjekty, které přicházejí do styku s oběťmi
- Nahodilost zkušeností se zástupci systému
 - Zkušenost obětí je závislá na to, na koho narazí

Závěr

- Problémy v aplikační praxi
 - Nedostatek informací
 - Poskytování rychlých a jasných informací se v praxi dlouhodobě nedaří úspěšně realizovat
 - Absentují přehledné materiály, které by informace srozumitelně předávaly
 - Nedostupnost pomoci
 - Pomoc obětem je koncentrována do několika velkých měst, zatímco zbytek Česka není poskytovateli služeb dostatečně pokryt
 - Oběti čelící specifickým bariérám
- Absence koordinovaného systému
 - Inspirace ze zahraničí
- Nedostatek dat o obětech
 - Nevíme kolik je oběti a jaké jsou jejich charakteristiky
 - Kolik obětí je „zvlášť zranitelných“
- Psychoterapeuti
 - „cost of victimization“

Děkuji za pozornost!

mrroubalova@iksp.justice.cz

**Institut pro kriminologii a sociální
prevenci
Náměstí 14. října 801/12
150 00 Praha 5**

